

geschreven. Het doet vaak denken aan een die van een haastig geschreven profielwerkstuk, zij het in dit geval wel geheel van eigen hand. Storend zijn vooral bepaalde woorden die van zin tot zin worden herhaald, de soms eindeloos volgehouden lijdende vorm, slordigheden, en vooral de zinsconstructies waarover niet of nauwelijks schijnt te zijn nagedacht, zoals: *'Ook zijn er voldoende antisemitische opmerkingen in dagboekantekeningen (...) te vinden, die wijzen op een ideologische inschakeling van de NOC in de Duitse ideologie van de holocaust'.*

En om met de mooiste in zijn soort te eindigen: *'Nederlanders die gewond of overleden waren, moesten bij de verzekering worden aangemeld om voor een uitkering in aanmerking te komen'.*

Ger van der Drift

GETUIGE VAN WESTERBORK

Fritz Tauber, *Rondom Westerbork* (Herinneringscentrum Kamp Westerbork: 2004), € 9,95.

Fritz Tauber (1906-2004) kwam in 1938 als Oostenrijkse jood naar Nederland. In 1942 werd hij in zijn woonplaats Nijmegen van zijn bed gelicht en binnen 24 uur zat hij samen met zijn vrouw in kamp Westerbork. Door hulp van buitenaf werden de Taubers echter weer vrijgelaten. Korte tijd later doken ze onder, om zodoende de holocaust te overleven. Tijdens zijn onderduik noteerde Fritz Tauber zijn herinneringen aan de arrestatie, deportatie, vrijlating en gang naar de onderduik. Hij vervatte die in zeer gedetailleerde bewoordingen, hier en daar op het theatrale af. Nu pas, meer dan zestig jaar later, vlak voor de zestigste verjaardag van de bevrijding van Westerbork, zijn die herinneringen uitgegeven in de serie 'Getuigen van Westerbork', een reeks van persoonlijke verhalen over de periode 1940-1945.

Het boekje *Rondom Westerbork* vormt evenwel méér dan het zoveelste egodocument over het verblijf in het beruchte doorgangskamp. Tauber laat de lezer namelijk ook getuige zijn van zijn lotgevallen vanaf het moment dat de familie de klopp op de deur hoort, en de mannen van de arrestatieploeg de trap op stormen. Ineens staan ze bij je in de slaapkamer, geven ze het bevel tot aankleden en doorzoeken ze alle kasten, alsof je een gevaarlijke misdadiger bent. De bontjas van je vrouw wordt betast door de begerige handen van een van de agenten. Je probeert kalm te blijven en krijgt dan zelfs een compliment: *'U neemt het rustig op, maar wij hebben deze nacht wel anders gezien!'* Even later loop je onder escorte met je rugzak door de koude novembernacht, om te arriveren in een oud schoolgebouw. Een aantal klaslokalen zit al vol met opgepakte joodse inwoners van Nijmegen. Kinderen, hoogbejaarden, zelfs blinden zijn erheen gedreven, zogenaamd voor de arbeidsverruiming in Duitsland. Nog voor de zon opkomt loop je met de andere stakkers in een lange sliert door de donkere straten naar het station, nagestaard door een enkele vroege fietser ... Dit is nog maar het begin van Taubers verhaal. Toen ik nog niet veel verder was met lezen, heb ik uit die eerste bladzijden al voorgelezen in een van mijn klassen en die fragmenten maakten indruk op mijn leerlingen.

Het merendeel van de 'vertrekkenden' ging al na een kort verblijf in Westerbork op transport naar 'het oosten'.

De kennismaking met eet- en slaaptoestanden in kamp Westerbork, waar Tauber slechts vier dagen heeft gezeten, geeft een even aangrijpend verhaal. Ook het kat- en muis- spel dat later door de autoriteiten met hem wordt gespeeld. Het 'Sperrstempel' bood natuurlijk slechts bescherming *bis auf weiteres*. Gelukkig waren er ten slotte de mensenredders van de organisatie voor hulp aan onderduikers die de Taubers belangeloos, vanuit een christelijke levensfilosofie, twee jaar lang onderdak boden in Friesland.

Het boekje is zeer geschikt om fragmenten uit voor te lezen. Ook als materiaal voor werkstukken. Het kan aan leerlingen voelbaar maken wat het betekent om in een ogenschijnlijk 'gewone' samenleving uitgestoten te worden, puur om je ras of afkomst.

Jan van Oudheusden

HOLOCAUST

Sybille Steinbacher, *Auschwitz - Een geschiedenis* (Uitgeverij het Spectrum: Utrecht 2005), € 12,95.

Auschwitz, het grootste concentratie- en vernietigingskamp uit het Derde Rijk, is synoniem geworden met de moord op de Europese joden. Sybille Steinbacher beschrijft de geschiedenis van het kamp tamelijk gedetailleerd. In het compacte en goed leesbare boek vertelt ze stap voor stap hoe iets wat in de jaren dertig voor elke Europeaan ondenkbaar was, in de loop van de Tweede Wereldoorlog een wijdvertakt industrieel gebeuren werd.